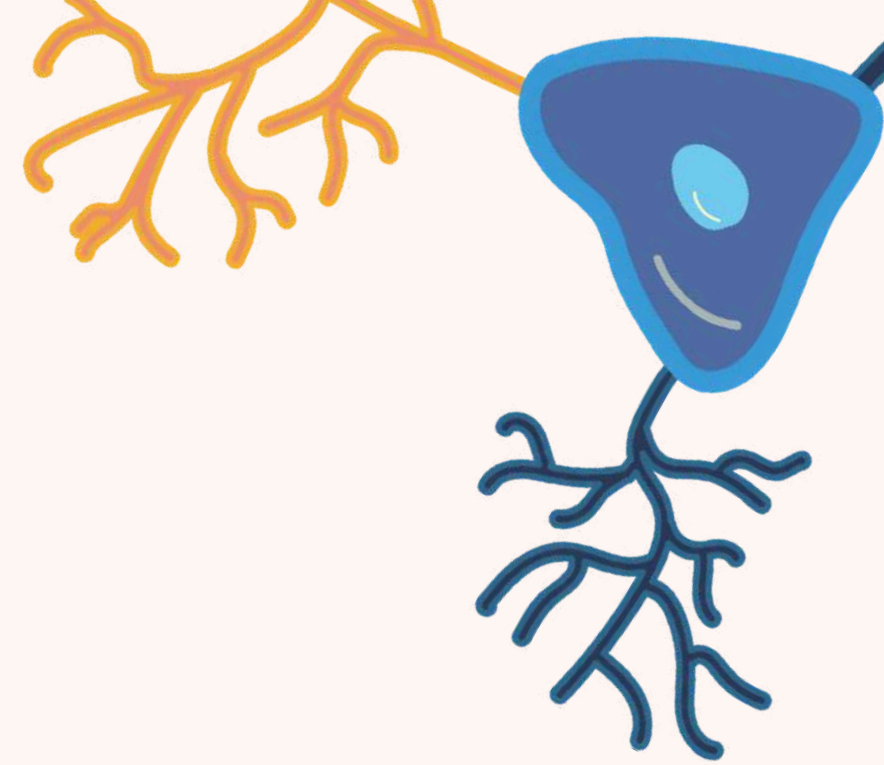
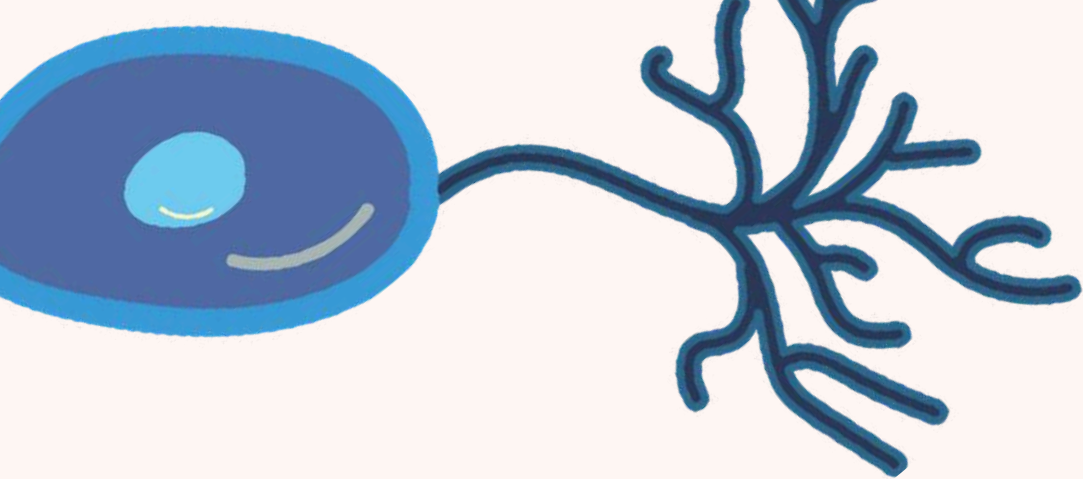




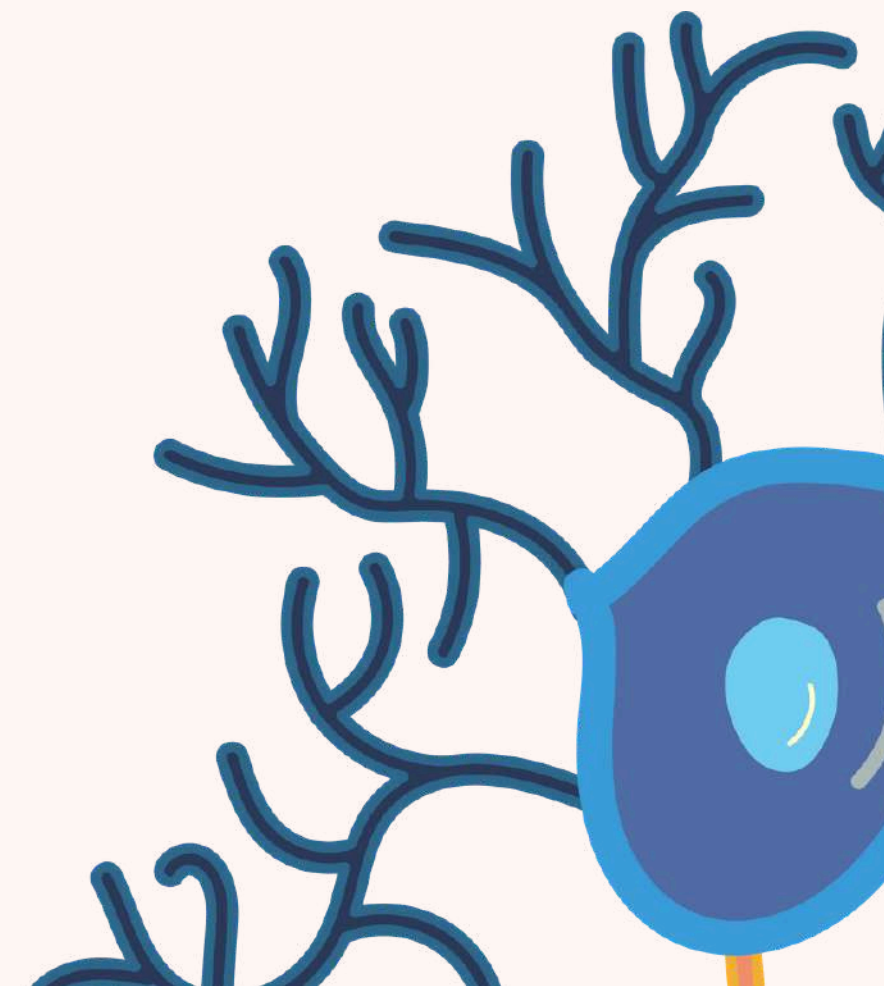
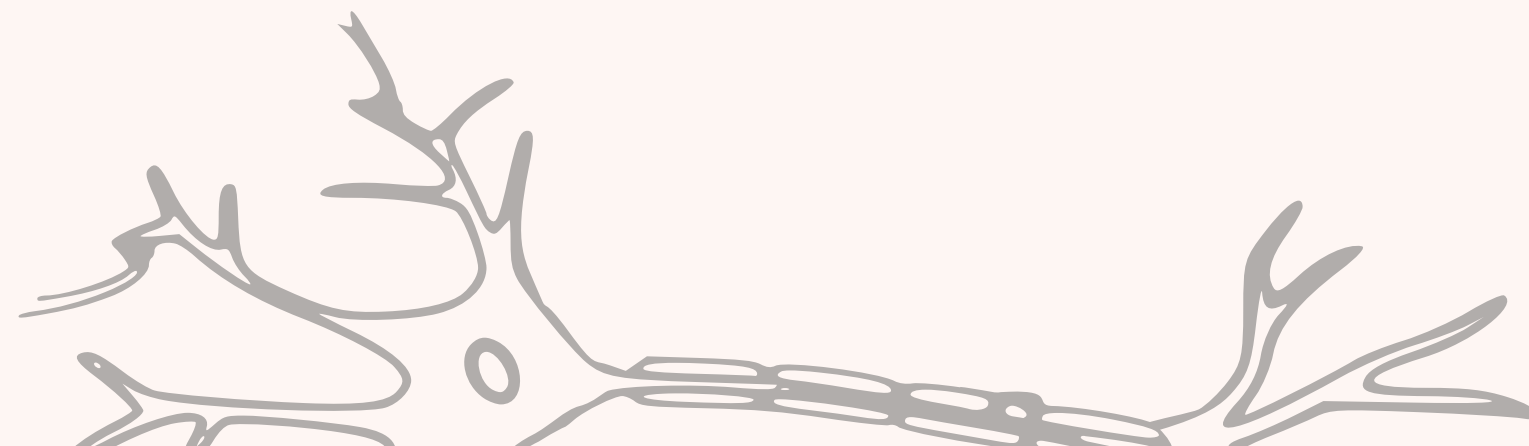
6-MAVZU. SEKRETSIYA BEZLARI, QALQONSIMON BEZ

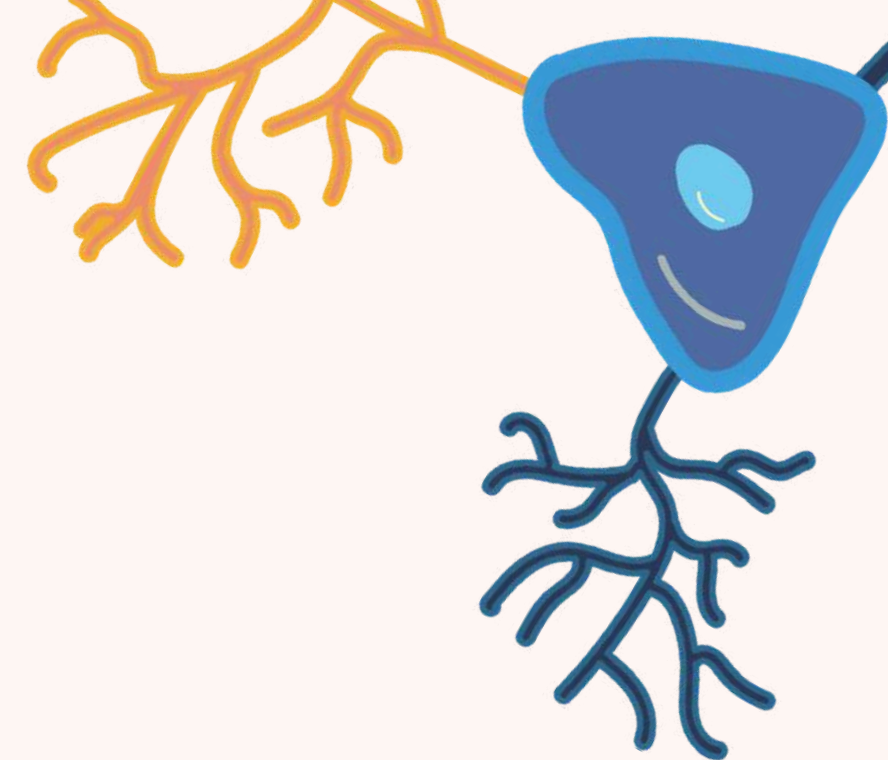
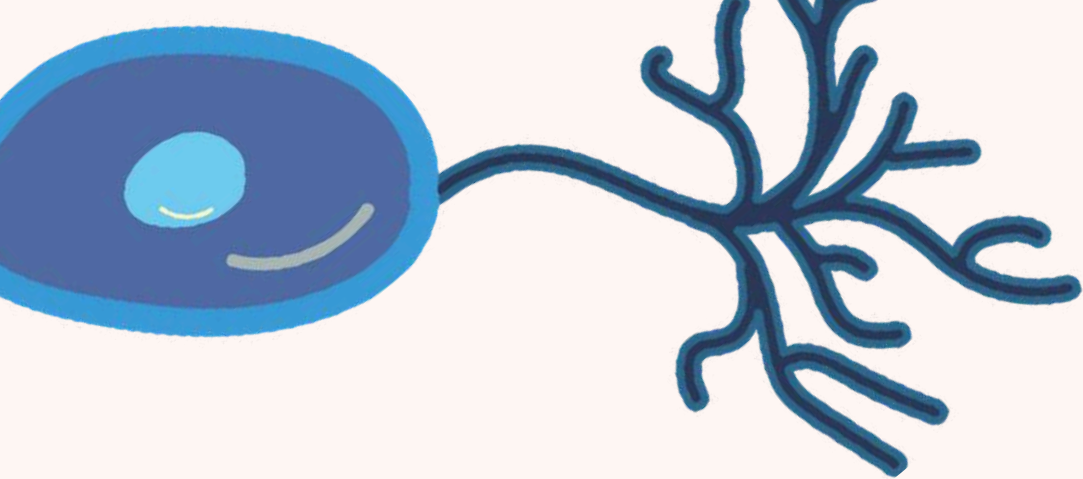
O'qituvchi: Teshayeva Mohinur Sayfullo qizi



REJA:

1. SEKRETSIYA BEZLARI HAQIDA TUSHUNCHA.
2. QALQONSIMON BEZ.



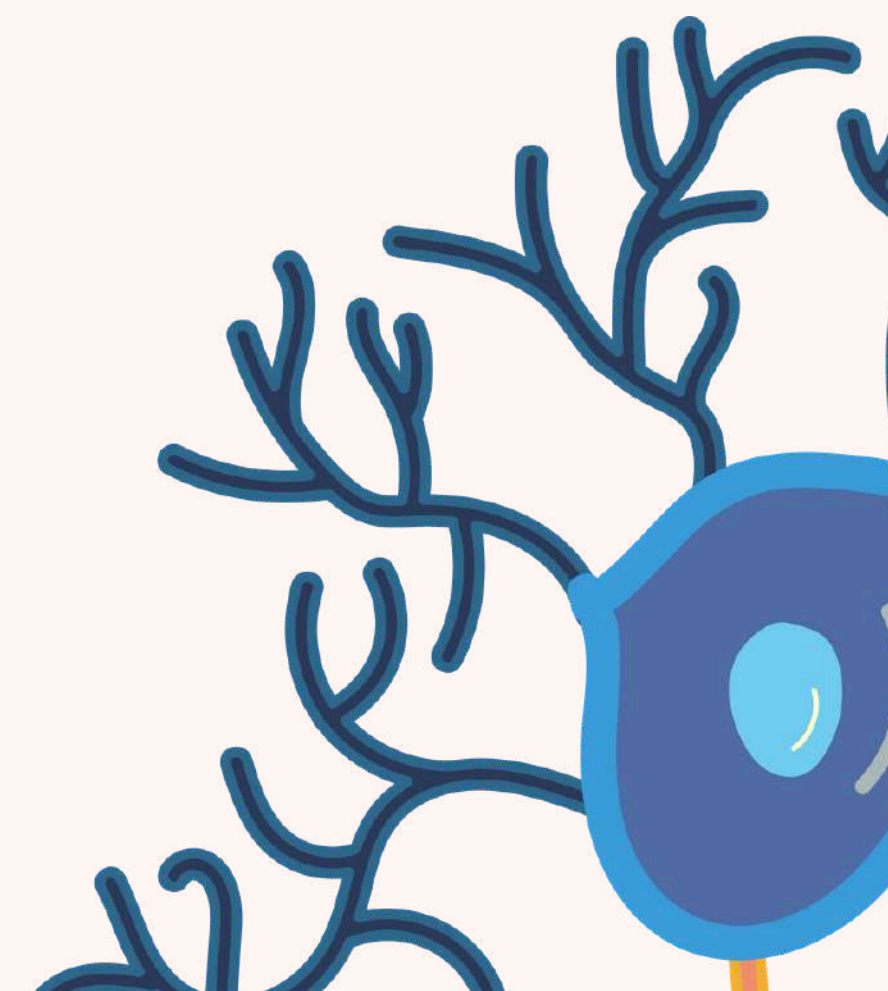
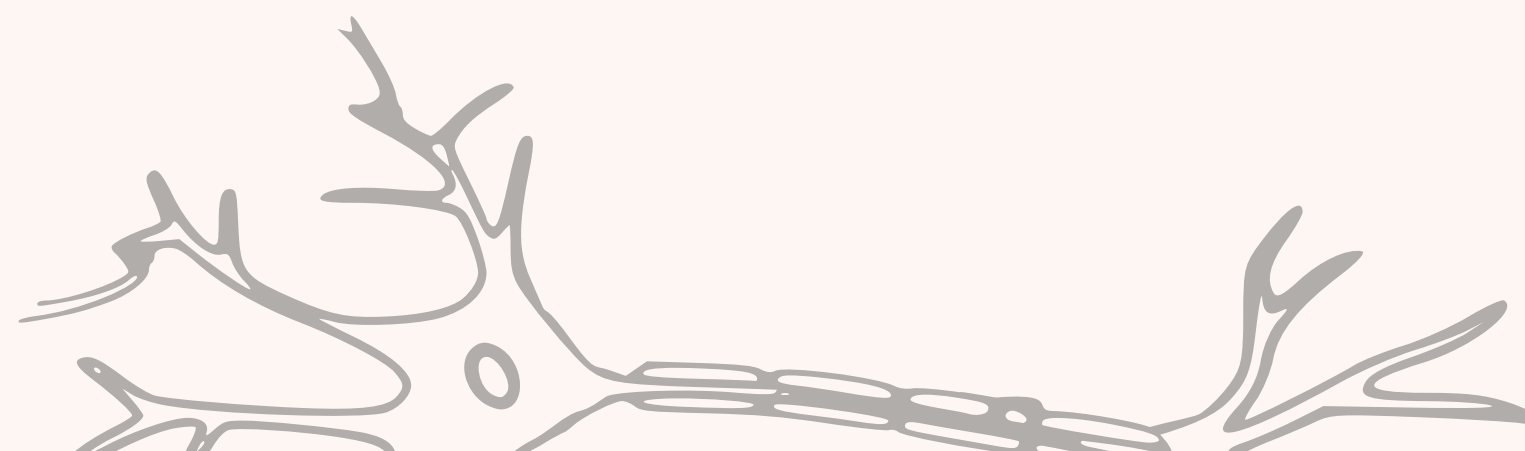


Sekretsiya bezlari to'g'risida tushuncha. Tuzilishi va funksiyasiga ko'ra sekretsiya bezlari tashqi, ichki va aralash bezlarga ajratiladi.

1.TASHQI SEKRETSIYA BEZLARI.

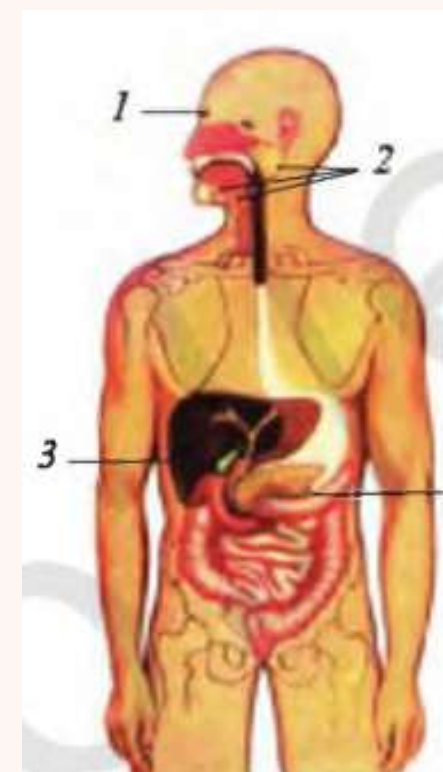
2.ICHKI SEKRETSIYA BEZLARI.

3.ARALASH SEKRETSIYA BEZLARI.



1

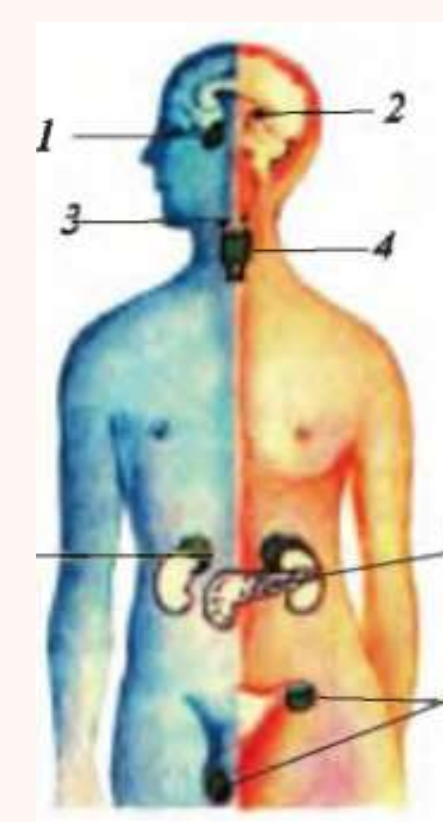
Tashqi sekretiya bezlariga so‘lak, ichak devori, oshqozon devori, sut, yog‘, ko‘z yoshi bezlari kiradi. Ularning sekreti maxsus yo‘l orqali ichki organlar bo‘shlig‘i yoki tashqi muhitga chiqadi. So‘lak, oshqozon va ichak shilliq qavatidagi bezlardan ishlab chiqaradigan fermentlar ta‘sirida oziq moddalar ahzm bo‘ladi. (7-rasm)



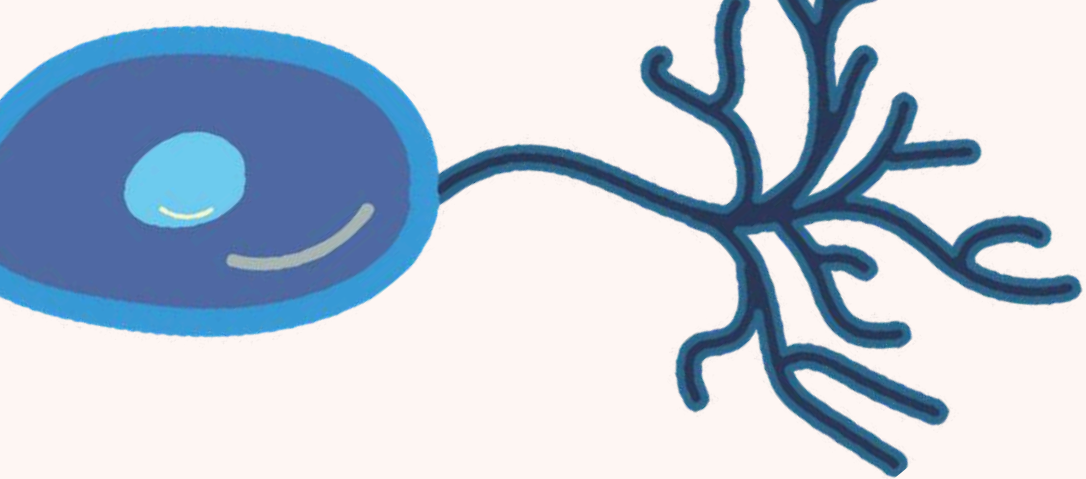
7-rasm. Tashqi va aralash sekretiya bezlari: 1 - ko‘z yoshi bezlari, 2 - so‘lak bezlari, 3 - jigar, 4 - oshqozon osd bezi.

2

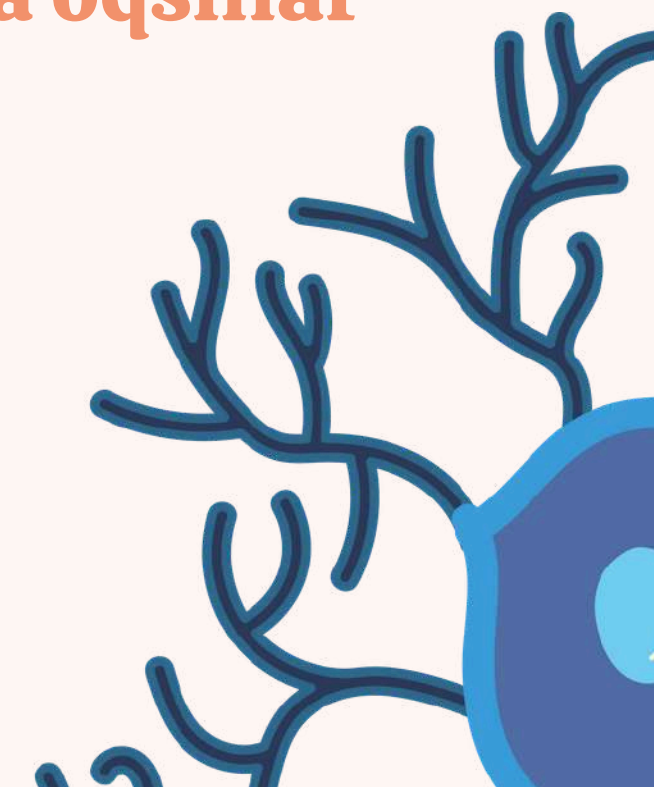
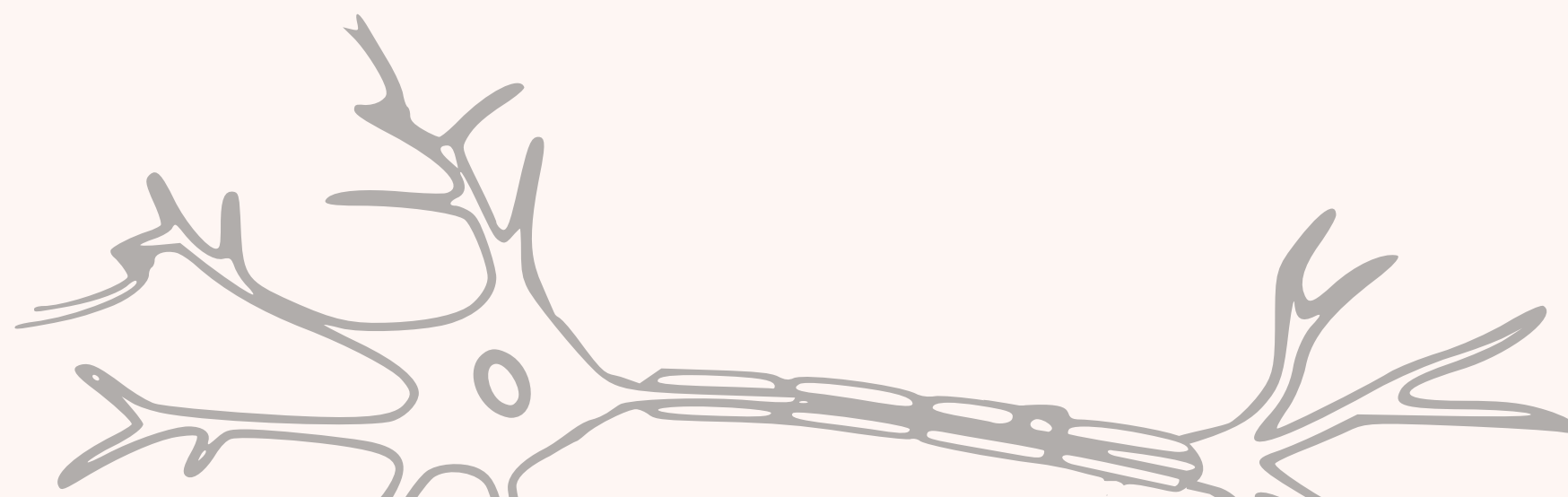
Ichki sekretiya bezlarining sekret chiqarish yo‘li bo‘lmaydi. Ular ajratgan gormonlar qonga chiqariladi. Qalqonsimon bez, qalqonoldi bezlari, gipofiz, epifiz, buyrakusti, ayrisimon bezlar ichki sekretiya bezlari hisoblanadi. (8-rasm)



8-rasm. Ichki va aralash sekretiya bezlari: 1 - gipofiz, 2 - epifiz, 3 - qalqonsimon bez, 4 - qalqonoldi bezi, 5 - buyrakusti bezi, 6 - oshqozonosti bezi, 7 - jinsiy bezlar.

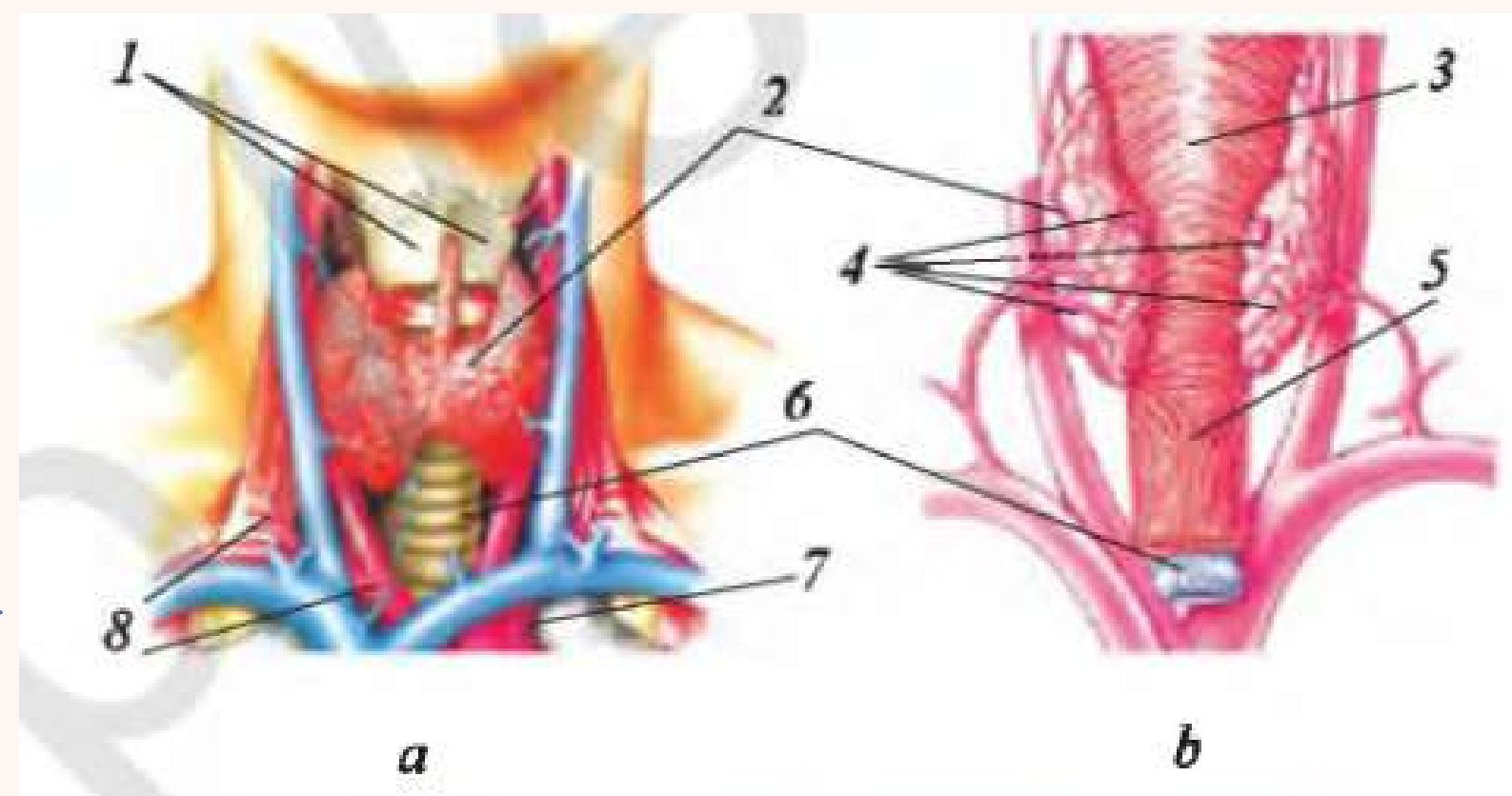


Organizmdagi ayrim bezlar bir vaqtning o'zida ichki va tashqi sekretorlik funksiyasini bajaradi. Oshqozonosti bezi, jinsiy bezlar va jigar xuddi shunday ishlaydi. Ular **aralash sekretiya bezlari** deyiladi. Oshqozonosti bezi ichki sekretiya bezi sifatida qonga gormonlar (masalan, insulin), tashqi sekretiya bezi sifatida ichak bo'shlig'iga fermentlar ishlab chiqaxadi. Jinsiy bezlar esa qonga jinsiy gormonlar, jinsiy yo'llarga tuxum va urug' hujayralari ishlab chiqaradi. Jigar ichak bo'shlig'iga o't suyuqligi, qonga qon tarkibiga kiradigan gem va boshqa oqsillar ishlab chiqaradi.

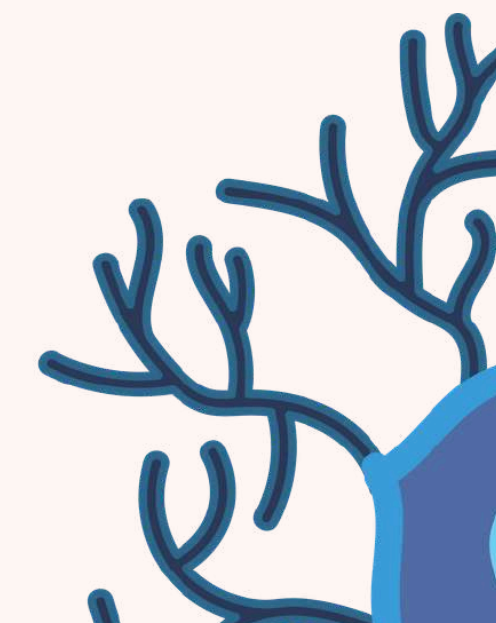


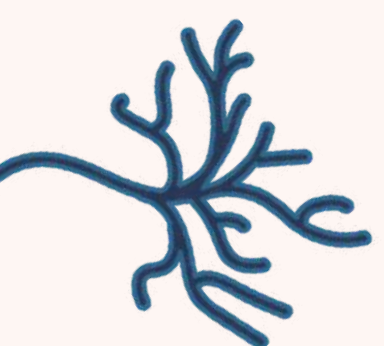


Qalqonsimon bez ichki sekretiya bezlari ichida eng yirik bezdir. Massasi 5-10 yoshli bolalarda 10 g, katta yoshdagi odamlarda 25—30 g keladi. Qalqonsimon bez bo'yinning oldingi qismida joylashgan bo'lib, hiqildoqni oldingi va ikki yondan yopib turadi (9-rasm). Bez chap va o'ng bo'laklardan iborat bo'lib, juda ko'p qon va limfa tomirlari hamda nervlar bilan ta'minlangan. Qalqonsimon bez gormoni tiroksin tarkibida yod moddasi ko'p bo'ladi. Tiroksin organizmda moddalar almashinuvini tezlashtirish va nerv qo'zg'alishlarini kuchaytirish xususiyatiga ega. Bu gormonning yetishmasligi yoki ortiqcha ishlab chiqarilishi organizmda og'ir xastaliklarni paydo qiladi. Tiroksin yetishmaganida yosh bolalarning o'sishi, aqliy va jismoniy rivojlanishi juda sekinlashib, kretinizm xastaligi paydo bo'ladi.



**9-rasm. Qalqonsimon («) va qalqonoldi (b) bezlari:
1 - qalqonsimon tog'ay,
2 - qalqonsimon bez,
3 - halqum, 4 - qalqonoldi bezlari, 5 - qizilo'ngach,
6 - kekirdak, 7 - aorta,
a b 8 - arteriya va venalar.**

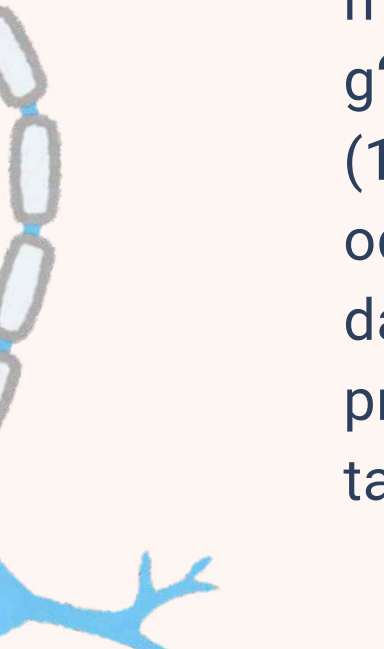




Katta yoshdagi odamlarda bez faoliyati pasayib, tiroksin kam ishlab chiqarilishining kamayishi miksedema (10-rasm)ni paydo qiladi. Bu kasallikda moddalar almashinuvi sekinlashib, nerv sistemasi qo'zg'alishi pasayadi, qovoqlar shishib ketadi.

Ayrim hududlarda suv tarkibida yod yetishmasligi tufayli qalqonsimon bez yiriklashib, bo'yinda shish paydo bo'ladi. **Endemik buqoq** (11-rasm) deb ataladigan bu kasallikning oldini olish uchun osh tuziga yod qo'shib, ishlov beriladi.

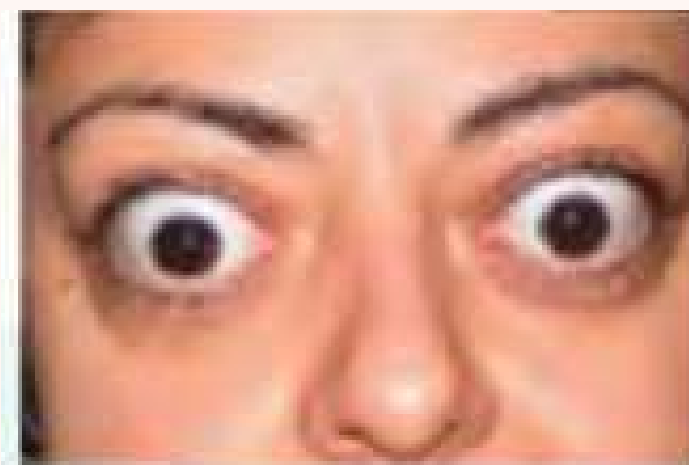
Qalqonsimon bez funksiyasi kuchayib, tiroksin gormoni ortiqcha ishlab chiqarilganida organizmda moddalar almashinuvi kuchayib, nerv sistemasi qo'zg'aluvchanligi ortadi va kishi ozib ketadi. **Bazedov kasalligi** (12-rasm) deb ataladigan bu xastalikda ko'pincha kasal odammng ko'zlari notabiiy chaqchaygan bo'ladi. Kasallikni davolashda qalqonsimon bez funksiyasini pasaytiradigan preparatlardan foydalaniladi. Ba'zan bezning bir qismi olib tashlanadi.




10-rasm. Miksedema.

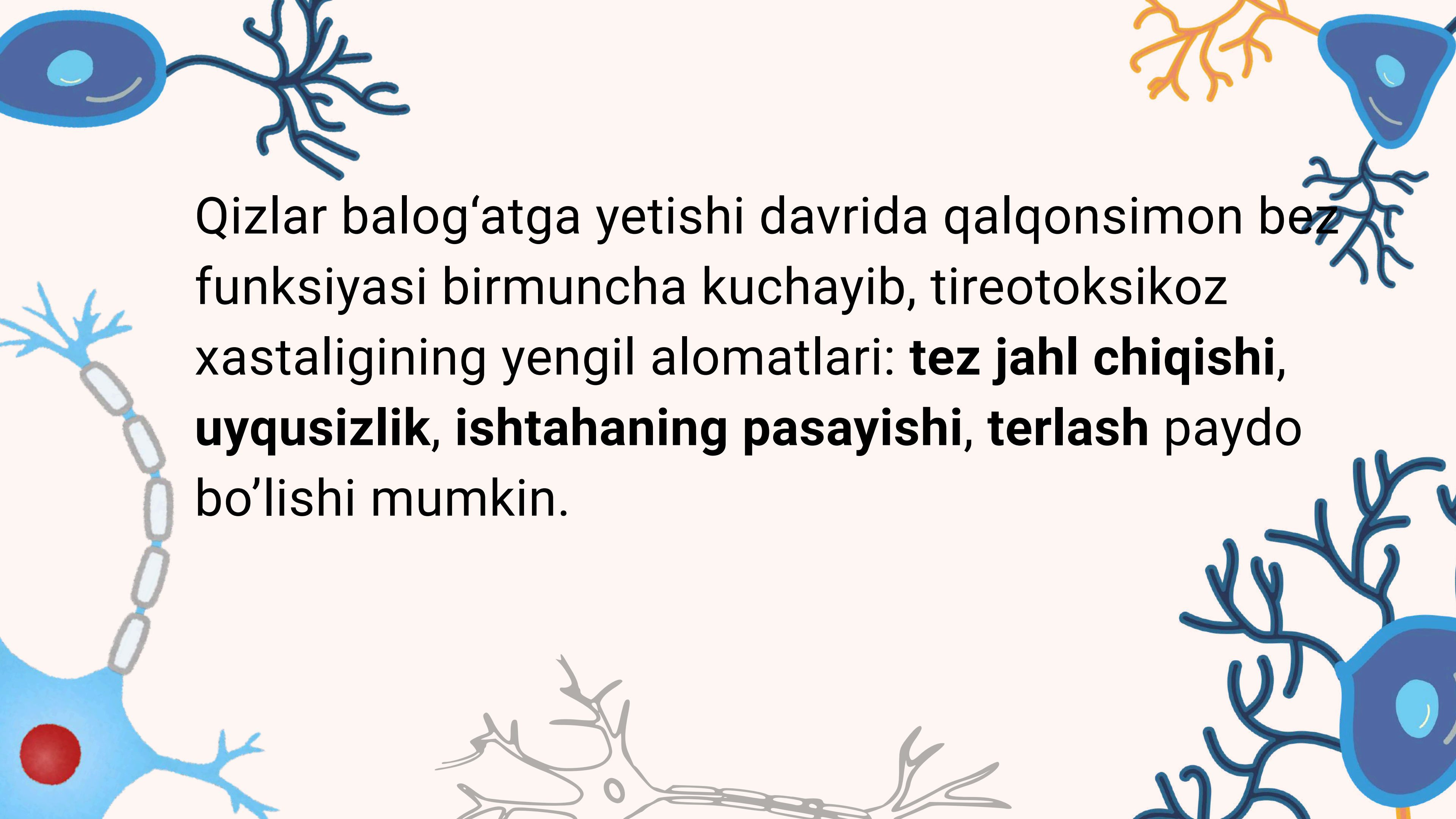


11-rasm. Endemik buqoq.



12-rasm. Bazedov kasalligi.





Qizlar balog'atga yetishi davrida qalqonsimon bez funksiyasi birmuncha kuchayib, tireotoksikoz xastaligining yengil alomatlari: **tez jahl chiqishi, uyqusizlik, ishtahaning pasayishi, terlash** paydo bo'lishi mumkin.

- UYQUSIZLIK:

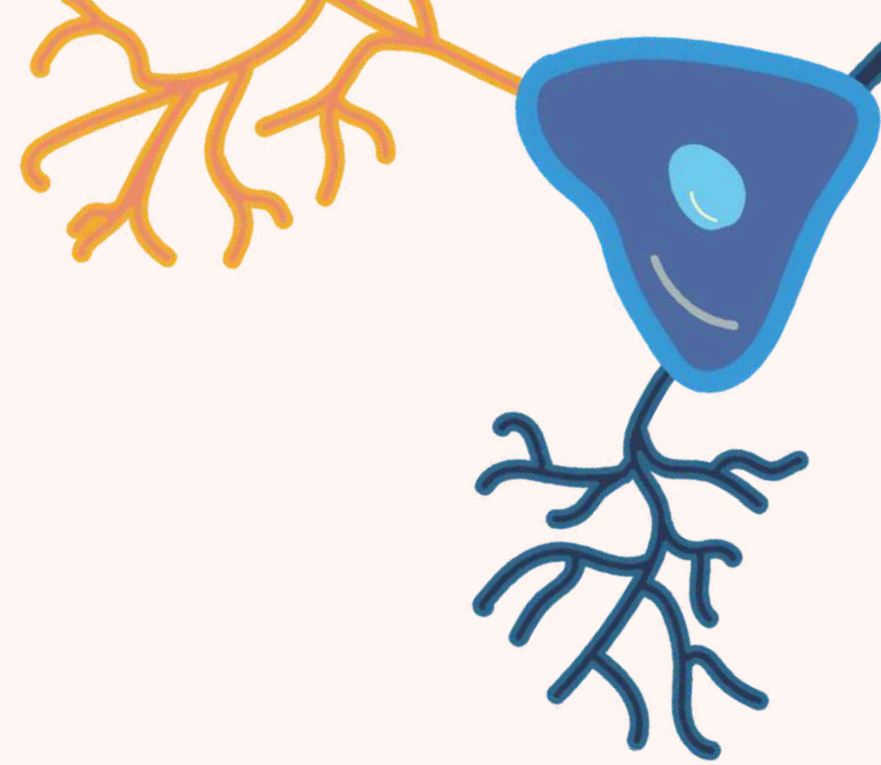
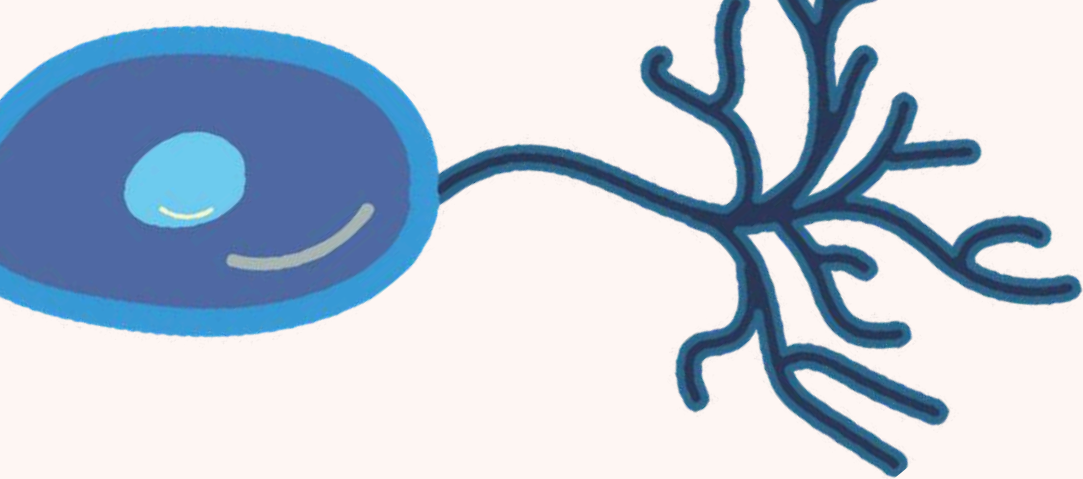


- TEZ JAHIL
CHIQUISHI:



- ISHTAHANING
PASAYISHI:





**E'tiboringizdan
minnatdorman!**

